Maltese Literature Group Inc.
Grupp Letteratura Maltija Ink.
Incorporation No. A8686H
Kull korrispondenza għandha tintbagħat lis-Segretarju f'dan l-indirizz:
MLG, 477 Royal Parade, Parkville, Victoria 3052

FOLJU T'AĦBARIJIET
Numru 185 :: OTTUBRU 2011

Editur: Paul Vella

IL-LAQGĦA TAL-MEMBRI LI TMISS

Kif tafu, il-laqgħat tagħna issa qed jerġgħu jibdew isiru kull l-aħħar Ġimgħa tax-xahar. Nisperaw li issa t-temp jerġa' jkun aħjar. Għalhekk, il-laqgħa li tmiss se tkun nhar il-**Ġimgħa, 28 ta' Ottubru, 2011** fiċ-Ċentru Malti ta' Parkville, fis-7.30 pm. Il-membri kollha mistiedna li jġibu xi xogħol biex jinqara f'din il-lejla. Jekk jogħġobkom ippruvaw li tkunu hemm fil-ħin. Nixtiequ naraw aktar membri jattendu għal dawn il-laqgħat, għalhekk ħajru lill-membri tal-familja u lil ħbiebkom biex jiġu u jsiru membri.

"Photograph courtesy of Chris Cassar Photography Pty Ltd"

MANWEL CASSAR JIEĦU L-EWWEL F'KONKORS TAL-POEŻIJA

Il-membru tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria, Manwel Cassar, dan l-aħħar kellu suċċess f'Konkors tal-Poeżija bl-Ingliż. Dan kien is-Sibt, 17 ta' Settembru fejn huwa ħa l-ewwel premju fil-Konkors Anonimu tal-Poeżija bl-Ingliż. Kien hemm madwar 240 li ħadu sehem f'dan il-konkors tas-City of Port Phillip. Aħna ningħaqdu mal-Kumitat u l-membri kollha tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria biex nifirħu lill-membru tagħna, Manwel Cassar, għal dan l-unur. Nixtieq nirringrazzja lis-Sur Chris Cassar ta' Chris Cassar Photography Pty Ltd għall-permess tiegħu biex nipproduċu dan ir-ritratt.

<u>Ħamsin sena mill-mewt tal-poeta nazzjonali</u>

IL-ĠBIR TAL-POEŻIJI KOLLHA BIT-TALJAN U BIL-MALTI TA' DUN KARM

Riċerka ta' ħamsa u tletin sena minn Oliver Friggieri — *It-Tieni Parti*

Oliver Friggieri ġabar għall-ewwel darba l-poeżiji kollha ta' Dun Karm, kemm bil-Malti u kemm bit-Taljan. Dawn ħarġu fil-volum Dun Karm - Il-Poeżiji Miġbura (Klabb Kotba Maltin - Karmen Mikallef Buħaġar, 1980) u fil-volum Dun Karm - Le poesie italiane (Malta University Press, 2007). F'dan l-artiklu huwa jitkellem fuq l-esperjenza tiegħu fil-ġbir ta' din l-ewwel edizzjoni kompleta, xogħol li ħa ħamsa u tletin sena.

Dun Karm

Il-ġbir tal-poeżiji bil-Malti

Bi proġett separat għal kollox mir-riċerka msemmija, kienet ħaġa xierqa li tkun definita qabelxejn l-opra poetika tiegħu kollha bil-lingwa Maltija. Dan wassal għall-ħruġ tal-volum tal-poeżiji tiegħu bil-Malti fl-1980: Dun Karm - Il-Poeżiji Miġbura (Klabb Kotba Maltin - Karmen Mikallef Buħaġar). Il-volum hu wieħed mill-ħafna merti kbar tal-Klabb Kotba Maltin. Fih, minbarra daħla twila dwar il-poeta, inkludejt ukoll lista kronoloġika tal-poeżiji kollha.

Ftit żmien wara, fil-ktieb "Dun Karm - Il-Bniedem fil-Poeta", (1980), bijografija tal-poeta, ippubblikajt aktar poeżiji tiegħu misjuba aktar tard f'manuskritt li ma kienx magħruf għalija qabel ('Pro Memoria - Ħsibijiet Żgħar', manuskritt li Dun Karm stess kien ta lil Dun Ġużepp Mangion). Kien Pawlu Mizzi tal-Klabb Kotba Maltin li għarrafni b'dan il-manuskritt. Aktar poeżiji mhux ippubblikati bil-Malti, imbagħad, sibthom f'manuskritt ieħor ('Kollezzjoni Peter Vassallo'). Dan kien biss parti mix-xogħol fil-kostruzzjoni, għar-riċerka tiegħi, tal-figura vera ta' poeta, li ma tista' tinstab imkien ħlief fl-opra kompleta tiegħu.

Il-ġbir tal-poeżiji bit-Taljan

Kien jonqos li jsir fl-istess ħin ix-xogħol tal-ġbir tal-poeżiji bit-Taljan. Il-proċess kellu jitkompla anki billi jitfittxu fontijiet oħrajn, kemm manuskritti u kemm xogħlijiet stampati. Kelli nfittex kullimkien, f'kull tip ta' pubblikazzjoni konvenzjonali, tipika tas-sekli dsatax u għoxrin: minn folji volanti sa libretti, u fost l-oħrajn il-ġabriet ta' pubblikazzjonijiet tassew varji, illegati f'sett ta' volumi li kienu kklassifikati bħala "*Miscellanea*", miżmumin fit-Taqsima Melitensia tal-Bibljoteka tal-Università ta' Malta. Okkażjoni li nibqa' niftakar hi s-sejba ta' dik li nqis li hi l-ewwel poeżija ppubblikata tiegħu, *"La dignità episcopale"*, imxandra bħala ktejjeb fl-1889, u li kont ippubblikajtha fl-1974 ("Il-Polz", 26, 1974, pp. 4-7). Kienet miġbura fil-volum *"Miscellanea",* vol. IX, numru 23.

Waqt li tlaqt mill-ġabriet żgħar tal-poeta, *Foglie d'alloro* (1896), Versi (1903) u *Liriche* (1954, ikkurata minn Giovanni Curmi), stajt nibda l-proġett tal-iskoperta twila, diffiċli ta' ħafna opri oħrajn ippubblikati f'postijiet varji, jew ikkonservati f'għamla ta' manuskritti jew kopji ttajpjati. Fost pubblikazzjonijiet diversi li l-poeżiji tiegħu bit-Taljan baqgħu mxerrdin fihom hemm "*L'amico dei giovani*", "*L'amico della gioventù maltese*", "*La diocesi*", "*L'eco del Circolo Foedus*", "*La palestra del seminarista*", "*Santa Rita*", u "*Il vessillo cattolico*". Konklużjoni bħal din tista' tinkiseb wara li jkunu ġew imfittxa r-rivisti kollha tal-epoka.

Hi importanti l-'Kollezzjoni Melitensia' tal-Bibljoteka tal-Università ta' Malta, fejn hemm ġabra ta' manuskritti u kopji ttajpjati ta' xogħlijiet tal-poeta. Il-'Kollezzjoni Peter Vassallo' hi wkoll importanti għal numru ta' poeżiji mhux-magħrufa bil-Malti u bit-Taljan, apparti versi minuri oħrajn.

Dan kollu għandu jkun ikkunsidrat fil-kuntest tal-ħażna mdaqqsa ta' manuskritti u ta' kopji ttajpjati ta' Dun Karm. Hu kien iħobb jagħmel dik li hi magħrufa bħala '*bella copia*', pulita, bla ebda tibdil jew qtugħ, b'idu, b'kalligrafija ċara, kbira, jew bit-tajprajter. Filkaż ta' edizzjoni fondamentali, ewlenija, il-bieb tat-tiftix jibqa' dejjem miftuħ, kif għadu sa llum fl-Ewropa fejn hemm lista sħiħa ta' awturi li l-opra tagħhom inġabret f'edizzjoni kritika żmien twil wara mewthom. Minkejja dan it-tiftix kollu, inqis xorta waħda li dan hu qasam minnu nnifsu miftuħ. Metodoloġiji u kriterji akkademiċi differenti jeżiġu dan.

Ħafna poeżiji mxerrdin f'ħafna bnadi

Il-proġett tal-ġbir tal-poeżiji kollha bit-Taljan ta' Dun Karm ma kienx xogħol faċli. Kollox hu marbut mal-fatt li huwa, poeta veru, ma kellux ħeġġa kbira li jippubblika, imqar f'perjodiċi, u wisq inqas kellu mezzi, kemm istituzzjonali u kemm personali. Dan jgħodd għażżewġ ilsna ewlenin li ħaddem, u l-aktar għat-Taljan. Hu kien spiss kuntent li jikkopja pulit, f'għamla finali, numru ta' poeżiji tiegħu, u jżommhom għandu. Ippruvajt niġbor u nispjega fil-qosor dan kollu fil-prefazzjoni għall-ktieb tal-poeżiji miġbura bit-Taljan Dun Karm - *Le poesie, italiane*, pubblikazzjoni tal-Malta University Press (2007).

Lista kronoloġika tal-poeżiji bit-Taljan u bil-Malti

Fil-lista kronoloġika, mibnija skont metodu magħżul u skont data ta' kitba u pubblikazzzjoni skont il-każ, tidher il-konsistenza li Dun Karm wera fil-kitba bit-Taljan. L-eqdem poeżija li hi magħrufa għalija tmur lura sa l-1889, u mbagħad hemm diversi oħrajn miktubin flaħħar snin tas-seklu dsatax. Fost l-eqdem poeżiji li ma kinux ippubblikati qabel hemm "*Carnevale*" (1899), u "*Alla mia stella*" (1900). Dun Karm baqa' jikteb bit-Taljan, minbarra qabelxejn bil-Malti, għallinqas sa madwar nofs l-erbgħinijiet tas-seklu għoxrin, waqt li hemm poeżiji li d-data tagħhom għalija ma hix magħrufa. Poeżiji oħrajn, bla data, fihom indikazzjoni taż-żmien minħabba s-suġġett tagħhom (eżempju, it-tieni gwerra dinjija).

Il-ġabra tal-poeżiji ta' Dun Karm bil-Malti u bit-Taljan hi okkażjoni biex għall-ewwel darba wieħed ikollu l-firxa kollha tal-kitba tiegħu bejn tmiem is-seklu dsatax u nofs is-seklu għoxrin. Safejn hu possibbli, il-ktieb jinkludi l-post u d-data tal-kitba u l-pubblikazzjoni tal-poeżija li tkun. Iż-żewġ ġabriet kompleti, bil-Malti u bit-Taljan, huma dokument ta' poeta wieħed, konsistenti. It-tnejn huma opra waħda ta' poeta wieħed. Nittama li xi darba ż-żewġ volumi, Il-Poeżiji Miġbura u *Le poesie italiane*, jinħarġu f'volum wieħed. Ix-xogħol fuq il-ġbir tal-proża hu mibdi wkoll.

KOTBA TA' OLIVER FRIGGIERI FUQ DUN KARM

I. Edizzjonijiet kritiċi tal-kitbiet tal-poeta

1. Dun Karm - Il-Poeżiji Miġbura, Malta, Klabb Kotba Maltin - Karmen Mikallef Buħaġar 1980.
2. Dun Karm - *Le poesie italiane*, Malta, Malta University Press 2007.
3. L-Ittri ta' Dun Karm lil Karmen Mikallef Buħaġar, Malta, PEG Ltd. 1997.

II. Bijografija tal-poeta

4. Dun Karm - Ħajja u Karattru, Malta, Saghtar 1972.
5. Dun Karm - Il-Bniedem fil-Poeta, Malta, Klabb Kotba Maltin 1980.

III. Saġġistika kritika

6. *La cultura italiana a Malta - Storia e influenza letteraria e stilistica attraverso l'opera di Dun Karm, Firenze, Leo S. Olschki 1978 (Biblioteca dell'Archivum Romanicum,* vol. 142).
7. *Storia della letteratura maltese, Milazzo, Edizioni Spes 1986*. (Dun Karm: pp. 181-273).
8. Il-Kultura Taljana f'Dun Karm, Malta, Klabb Kotba Maltin 1976.
9. Mekkaniżmi Metaforiċi f'Dun Karm, Malta, Università ta' Malta 1988.
10. Dun Karm - Il-Jien u Lilhinn Minnu (edizzjoni annotata, b'daħla u b'noti), Malta, Edizzjoni Toni Cortis 1988.
11. Dun Karm, Malta, Edizzjoni Toni Cortis 1989.
12. Analiżi tal-Versi tal-Innu Malti, Kunsill Lokali Ħaz- Żebbuġ, 2009.

State Government Victoria
Department of Premier and Cabinet
OFFICE OF MULTICULTURAL AFFAIRS AND CITIZENSHIP

Proudly supported by the Office of Multicultural Affairs and Citizenship

BOV
BANK OF VALLETTA p.l.c.
Uffiċċju Rappreżentattiv:
16 Watt Street, Sunshine 3020
Telephone: 9311-3222

Programm Mużiko-Letterarju

Organizzat mill-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria

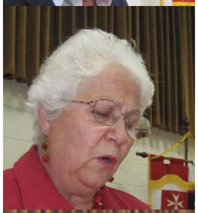

Il-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria organizza Programm Mużiko-Letterarju bħal ma jagħmel kull sena. Dan inżamm fis-Sala taċ-Ċentru Malti tal-Victoria, Parkville, nhar il-Ħadd, 18 ta' Settembru, fis-2 pm. Madwar 75 attendew u dehru li kienu qed jieħdu gost bil-programm għax kulħadd baqa' hemm sal-aħħar.

Wara li ndaqqu l-Innu Malti u dak Awstraljan, il-Viċi-President tal-Grupp, Marie Louise Anastasi tat merħba lil dawk preżenti u introduċiet lill-President tal-Grupp, Dr Victor Sammut, li għamel diskors qasir għall-okkażjoni. Ħuwa fisser l-għan tal-Grupp kif ukoll l-attivitajiet li jagħmlu u fl-istess ħin stieden lil dawk preżenti biex jissieħbu u jsiru membri. Wara li spiċċa d-diskors tiegħu, Dr Sammut qara l-kitba tiegħu "*Subway f'Dubai*". Maria Catania qrat il-poeżija "Widien" ta' Turu Vassallo u wara smajna l-kanzunetta "Passiġġata f'Wied il-Għasel", versi u mużika ta' Alfred Grech, kantata minn Albertine Abela. Il-membru Nazzarenu Żerafa minn Queensland bagħatilna poeżija "Namra Xeblieka" li ġiet moqrija minn Rose Lofaro. Paul Vella qara poeżija ta' Dr Clemente Żammit li ma setax jattendi, "Fuq Xatt il-Baħar", li wara giet murija fuq l-i*screen* il-kbir bħala *powerpoint* li ġie ppreparat minn Dr Żammit. Imbagħad smajna lil Frank Bonett jaqra żewġ poeżiji tiegħu "Il-Mewt ta' Missier il-Mara fil-Makedonja" u "Mewti".

L-ewwel intervent mużikali kien minn Amanda Steidle li kantat "Ġolinu" u daqqet il-kitarra wkoll.

Rosemary Attard qrat il-kitba tagħha "Ix-Xita - Ilma tal-Ħajja" u wara Marie Louise Anastasi qrat il-poeżija tagħha "F'Dawl il-Qamar" u poeżija ta' Mary Grace Caruana, "Sabiħa l-Poeżija". Rose Lofaro imbagħad qrat tliet poeżiji tal-mibki u qatt minsi membru tagħna, Charles Formosa, "Hena Imfixxkla Ħesrem", "La Tħallinix" u "Ħarsa Lura". Manwel Cassar qara n-novella tal-mara tiegħu, Josephine, "L-Istedina".

Laurie Armato qara żewġ poeżiji tiegħu "Ix-Xifer tal-Irdum" u "Il-Gawwija u l-Qattus".

Qabel l-intervall kien hemm intervent mużikali minn Joe Gauci u Joe Cutajar fuq il-kitarri, Laurie Armato fuq il-mandolina, Joe Camilleri fuq Perkussjoni u Alfred Xuereb, *Synthesizer*, li daqqew mużika Maltija.

Wara intervall ta' nofs siegħa fejn kulħadd ħa kikkra te jew kafè u gallettini b'xejn, bdiet it-tieni parti fejn il-Kor ta' St Bernadette, taħt id-direzzjoni ta' Dr Simone Cremona, fuq l-orgni, tawna siltiet mid-dramm mużikali tal-Passjoni, "Ikun li Trid Int", versi u mużika ta' Prof. Manwel Mifsud u Therese Cassar. Jeremy Xuereb daqq il-vjolin.

Il-poeżija "Il-Malti Mżeblaħ" inqrat mill-awtur, Albert Agius. Dr Edwin Borg-Manchè qara l-kitba tiegħu "Jekk m'Intix fuq Wiċċ il-Ktieb". Wara li Fr Dr Victor Shields, mssp, qralna l-kitba tiegħu "Kelinu ddeċieda li jidħol f'dar tax-xjuħ", Lou Drofenik qratilna tliet poeżiji tagħha, "L-Eżerċizzi tar-Randan", "Int u Jien" u "Mard tal-Moħħ". Tliet poeżiji oħra, "Mingary", "Tħaris" u "L-Iljunfant", inqraw mill-awtur Manwel Cassar u wara Paul Vella qara n-novella tiegħu, "Pietru fil-Parti ta' Kristu". Michael Xuereb qralna żewg poeżiji li kiteb huwa stess, "Hekk Rajtek" u "Iċ-*Chadwick Lakes*". Dr Victor Sammut qara l-kitba tiegħu "Li Ma Joqtolx Isemmen" u l-aħħar qari tal-programm kienet il-kitba ta' Ġużi Camilleri li qara huwa stess, "Kif Jispiċċa l-Moħħ".

Fl-aħħar erġajna smajna lill-grupp mużikali li reġgħu tawna aktar mużika Maltija.

Kompers kienu Charles u Rosemary Attard.

Wara kien hemm xi rinfreskanti li ġew provduti b'xejn lil kulħadd.

Grazzi lill-kumitat tal-Grupp li organizzaw dan il-program, fejn id-dħul kien b'xejn, u grazzi speċjali lil dawk li ħadmu fil-kċina, Salvina Vella, Caesar u Phyllis Vella tal-Għaqda tar-Reskeon.

RITRATTI (xellug, minn fuq): Dr Victor Sammut, Maria Catania, Fr Dr Victor Shields, mssp, Dr Clemente Zammit, Frank Bonett, Rosemary Attard, Marie Louise Anastasi, Joe Saliba (li għalkemm ma qarax kellu parti kbira f'parti mill-organizzazzjoni), Josephine Cassar. (Lemin, minn fuq): Laurie Armato, Albert Agius, Dr Edwin Borg-Manchè, Dr Lou Drofenik, Manwel Cassar, Paul Vella, Michael Xuereb, Rose Lofare, Ġużi Camilleri.